

Complexitat i utopia: vivències i sensacions d'una experiència educativa: E.P. Els Convents de Martorell, cursos 92/94 (tutoria 5è i 6è d'EGB)

La significativitat dels antecedents

Ja fa dos anys que vaig encetar una nova etapa professional iniciant la meva singladura en els cursos de cicle superior (segons la nova estructuració del sistema educatiu, tot i que en aquells moments encara no s'havia posat en marxa oficialment). Sembla que fos ahir mateix. Acabava de finalitzar un "any sabàtic", com es podria anomenar a la realització d'un treball de recerca desenvolupat gràcies a una llicència d'estudis remunerada (d'aquelles que de moment ja han tornat a desaparèixer).

Durant aquell curs (91/92), a més del treball de recerca, que va arribar a bon port, vaig coordinar i assessorar moltes activitats de formació de mestres (seminaris, grups de treball, cursos, xerrades, en moltes vessants diferents), que em varen proporcionar experiències força interessants i diverses. A les acaballes vàrem crear el "grup pedagògic independent (i tronera) d'Esparreguera", és a dir, una colla de gent que ens trobem a les nou de la nit, amb un bon assortit de pastes i cava, per conversar sobre temes educatius, i no sempre pedagògics, sense cap mena d'afiliació institucional (el punt de partida varen ser les estratègies d'aprenentatge).

Tornar a l'escola, amb el cap ple de projectes, amb la seguretat i reconeixement obtingut en els diferents camps de treball del curs anterior, encetant una nova experiència (ja que seria la primera vegada que treballaria amb un curs de cinquè i sisè), i amb el suport de les tertúlies del grup d'Esparreguera, era un somni. Ara pot semblar exagerat, desenfocat, idealitzat, però tornava a recordar algunes de les sensacions que havia tingut el primer any de la meva feina de fer de mestre, aprenent d'educador m'atreviria a dir avui. No és gens estrany que al cap de pocs dies d'haver començat les classes m'hagués "enamorat" del "meu" grup de cinquè, per molt complexa que fos la seva configuració, així com que estigués desbordat de ganes de portar a terme tot allò que havia estat passant pel meu cap des de feia forces anys i especialment durant el darrer. Sincerament, encara m'esborrono quan recordo aquella primera època perquè la seva intensitat ha deixat empremtes significatives en les meves sensacions, professionals però també personals.

Recordo, perquè encara el conservo, que cada dia escrivia un diari de la classe. No us penseu que quatre ratlles, va començar sent un conjunt de paràgrafs i va acabar ocupant-me diversos fulls i un bon nombre d'hores. L'estona que em dedicava a escriure'l era el moment de la reflexió, de l'avaluació, de l'anticipació, fets que es produïen a la vegada que anava descrivint el que havíem estat fent. Una tasca altament interessant però insostenible des del punt de vista temporal. I potser aquest és un dels fenòmens que han marcat aquests dos cursos, sobretot el segon, parlaré d'altres, però la dissociació entre el desig, les idees, les iniciatives, els grans projectes, i el temps del que disposava per concretar-ho, m'han comportat seriosos entrebancs i en molts moments desànim i desencís.

Sento que he fet grans coses, que moltes vegades he tocat el cel, si metafòricament l'entenem com aquella sensació de que estàs fent quelcom de meravellós, que mai s'ha fet d'aquella manera, que és sublim i el camí de la perfecció, sense buscar-la en un sentit de conquesta, com una finalitat per sí mateixa. Aquesta sensació remou totes les

fibres del cos, estimula l'activitat intel·lectual i globalitza les sensacions. Però també és cert que te un preu car, que no hi ha regals divins ni felicitats eternes.

L'altra cara de la moneda és l'esforç i el sacrifici, però més complicat que això, la soledat i la incertidumbre. Quan hom no és un geni, com els grans prohoms de la psicopedagogia universal, te poques certituds de que està en el camí encertat. Quan hom no és ni tan sols un professional amb experiència ni coneixements suficients, paga cara la temeritat de pensar i actuar de diferent manera que l'estandar, i encara que es continuï endavant, que s'intensifiquin els esforços i els sacrificis, encara que no es perdi la il·lússió, s'instal·la un cert cansament que fa que les coses es tornin més complicades i les sortides es vegin menys clares.

No me n'empenedeixo de res, tornaria a començar de la mateixa manera, encara que ara tot seria diferent. Si més no, he tingut pujades i baixades en el meu recorregut durant aquests dos darrers cursos, i els vaig acabar amb la llum encesa, amb una certa clarividència de les coses que m'havien passat, en una paraula, de les conseqüències d'aquell cúmul de fets que em van portar a "enamorar-me del meu" grup classe. Això m'estimula i em permet entrar en l'anàlisi que vull fer a continuació, que intueixo ric, arriscat però finalment emocionant i significatiu, però no garanteix, suficientment i de moment, el dia de després.

Els qui no em coneixen potser ja deuen tenir ganes de deixar de llegir aquest document. Deveu pensar que parlo d'un seguit de vivències i fets incongruents i sense cap mena de transcendència professional. Haig d'anticipar, per no ser descortès i perquè tothom pugui prendre l'opció que més li convingui, que m'agradaria mantenir al llarg d'aquest escrit el mateix to manifestat fins ara. No soc simplement un mestre que vol relatar, descriure, la seva experiència escolar, i a partir d'aquesta treuren conclusions, principis i possibles generalitzacions, encara que pensar que podria fer bé tot això potser ja seria una excessiva pretensió per la meva part.

Soc una persona que fa d'educador, que intenta fer d'educador, que es troba amb situacions professionals i relacionals complexes, dia a dia, minut a minut, i del que vull parlar és de com afecta aquesta complexitat, específica en certa manera, a la meva globalitat com a ésser humà. Paradoxalment, fa molts anys que intento difondre, i aplicar, aquesta concepció de la complexitat dins del marc educatiu, però a mesura que més m'hi endinso més clar ho tinc però més complex ho trobo, i això no està dit en clau contradictòria o amb anhels de desanimar als i a les aventureres del món de l'educació, sinó més aviat com un petit toc d'atenció, interioritzat, de que les paraules són més fàcils de fer brollar que no pas de fer-les realitat (cosa què, ben mirat, no és cap novetat).

Malgrat tot, i per ser just amb la realitat, cal que puntualitzi que molts dels comentaris sobre les meves experiències i sensacions amb aquest grup, sobretot els que parlen de les dificultats, estan més lligats al segon curs que no pas al primer. És possible que durant el primer ja apareguessin alguns símptomes de situacions que es donarien en el segon, però estaven més compensades, entre d'altres coses perquè va ser un any en el que vàrem aconseguir èxits importants en àmbits molt diversos (relacionals, afectius i d'aprenentatge).

Penso que en el document que vaig escriure sobre els sentit de l'escriptura i les tasques realitzades en aquest camp, a més del marc pedagògic que en ell s'explicita, queda prou clar que aquell va ser un curs altament positiu en tots els sentits. El que passa és que sovint ens deixem emportar per les sensacions més immediates i això potser m'ha fet perdre una mica el punt de vista de la primera llarga època de treball amb aquest grup.

I potser també és interessant deixar constància, encara que no entraré, ni en aquest moment ni més endavant en aquest document, en una justificació a fons de les possibles raons, però el cas és que els millors resultats, globalment al finalitzar els dos cursos, es van produir en el subgrup dels nens, i les majors dificultats en el de les nenes, tot i que hi havia excepcions en ambdós subgrups.

Quan un projecte i els seus objectius depassen una realitat concreta

Les circumstàncies precedents al desenvolupament de la meva experiència durant aquests dos darrers cursos van configurar un punt de partida de la meva tasca amb els nanos que centraria, que volia centrar, en quatre direccions. La més general de totes feia referència a l'interès per **atendre als meus i a les meves alumnes com a "persones"**, des de la concepció de la seva configuració global tant com pel respecte a cadascuna de les seves característiques peculiars, entenent que no venien a l'escola per ser escolaritzats sinó per afavorir i desplegar tots els àmbits educatius que fossin pertinents com a tals. És cert que l'escola té una funció instructiva, fonamental, però els camins de la instrucció poden seguir passes molt diverses i complementar-se, inserir-se, millor dit, dins d'un marc més ampli que abarqui totes les facetes del desenvolupament motriu, afectiu, relacional, social, cultural i cognitiu de totes les persones que aquesta acull, afortunadament en un marc extremadament divers, especialment en els i les membres de la meva classe, i de la nostra escola en general.

Per poder aproximar-me a aquest primer gran objectiu calia considerar-ne un altre igual d'important: **establir el màxim de canals de comunicació entre totes les persones que estàvem participant de la relació educativa**. En primer lloc destacaria la comunicació significativa entre els nois i noies i jo mateix i entre ells i elles. Després cal considerar també la seva relació amb la resta del professorat als que els hi pertocava alguna funció amb el grup i la meva relació amb la resta de professorat del cicle i del claustre. I a un altre nivell, que configuraria el tercer gran objectiu, **la meva relació amb les famílies dels nanos**.

Encara que d'alguna manera estigui en desús no em fa cap recança afirmar el meu convenciment de que la única via de sortida exitosa que té l'escola actual, encara que no la única, és la d'atendre amb la comprensió suficient la realitat de les famílies, establint amb elles un nivell de comunicació clar i respectuós i, possiblement, en molts casos, entrant amb elles en una dinàmica educativa que vagi molt més enllà dels informes escrits respecte l'evolució dels seus fills i filles. Sobretot tenint en compte el marc social en el que ens movem, que infravalora la funció de l'escola i el paper dels i de les mestres, i el marc pedagògic en el que s'ubica aquesta, navegant, navegant a la deriva seria més clarificador, entre una teoria que els teòrics no han provat, i els polítics no es creuen, i una pràctica que es resisteix al canvi profund per les pors que aclaparen al col·lectiu del professorat, que per altra banda no són pors gaire diferents a les de la resta de l'espècie humana, en tot cas amb matisos diferents per la seva especificitat professional.

El quart gran objectiu orientava tota la meva tasca pedagògica envers **el treball sobre les estratègies d'aprenentatge**. Sí, aquella vella utopia de considerar que no es tracta d'instruir, no es tracta d'oferir tan sols mecanismes segurs però que fora dels seus contextos originaris queden desproveïts de qualsevol valor i possibilitat d'èxit. Ans al contrari, un esforç orientat a proporcionar als nanos eines, estratègies, per poder accedir d'una forma autònoma, i per tant creativa, acceptant l'accepció més simple però més profunda de la creativitat, al camp del coneixement, creant uns itineraris que els hi permetin reproduir en diferents contextos el tipus d'interrelacions que han assumit en una tasca concreta. Estimulant l'experimentació, desenvolupant i imbricant-hi el llenguatge, vehiculant els diferents nivells de les estratègies d'aprenentatge, acceptant la diversitat d'origens i de recorreguts triats per cada individu, encertarem a permetre que els nois i noies accedeixin a un grau de coneixement que els hi sigui realment significatiu.

Donades aquestes premisses, em vaig llençar a una tasca desenfrenada, embogida en molts moments, i ho recordo perfectament, fins hi tot ho conservo per escrit en aquell diari de la primera època, perquè acabava el dia esgotat, plenament satisfet, il·lusionat i sorprès per l'endemà, però física i intel·lectualment tocat. Potser aquesta va ser la meva primera gran errada, pensar que les bones intencions i l'entusiasme eren garantia d'èxit, encara més, de qualitat. Em sentia com un explorador dins d'una selva enmaranyada que malgrat tot te la sensació de que res el pot aturar, que trobant tots els entrebancs possibles sempre se n' surt d'una manera ho altra. També em sentia amb un nou bategar, com si el camí encetat tingués un horitzó molt enllà, en una terra promesa d'encaixos, un puzzle immens d'idees, sentiments i fets. Ja ho he dit abans, em vaig enamorar del grup classe i, en un esclat narcisista, em vaig enamorar de la meva pròpia tasca. I malgrat tot no me n'arrepenteixo!

Potser al darrera de tot hi havia una vivència lúdica, que de per sí pot ser molt estimulants i positiva, com si la feina i el joc, entès com l'estat de sublimació de les necessitats i desitjos adults en un context atemporal i no jerarquitzat de la seva activitat, haguessin quedat talment barrejats que se'm feia francament difícil discernir l'una de l'altre. Però, sabia aleshores tot el que estava mobilitzant amb la meva remoguda de la comunicació i de les interrelacions?, tenia prou referències de la base disciplinar respecte les matèries sobre les que volia i estava treballant?, tenia un coneixement prou actualitzat de les característiques i expectatives dels nens i nenes de cinquè i sisè actuals?. L'experiència m'ha demostrat que no, encara que valoro molt positivament les errades que he comès ja que en el seu sí també hi he trobat moltes referències d'encerts que fan sentir-me orgullós de la tasca que he realitzat, encara que això sigui una mica paradoxal.

Certament tenia les piles ben carregades, tenia les direccions en les que em volia moure força clarificades, però, en un primer moment, no tenia massa especificades les tasques que m'havien d'ajudar a desenvolupar el meu projecte global. Afortunadament els nanos et donen moltes pistes i ben aviat vaig tenir a les mans fets concrets a desenvolupar.

Abans d'entrar en aquestes qüestions voldria clarificar que obviaré en el meu relat molts aspectes de l'organització psicopedagògica de la classe, entre els que destacaria una peculiar forma d'organitzar l'espai, al darrera de la qual hi ha una

conceptualització sobre els tipus de continguts escolars, així com l'organització del temps i la diversitat i concreció de les tasques, sense oblidar les dinàmiques d'agrupaments entre els nens i nenes a l'hora de realitzar aquestes tasques o part d'elles, ja que constantment ens estàvem movent en situació de treball per parelles, petit grup, individual, gran grup, dins d'una estructura de base que consistia en agrupacions de quatre que es modificaven quinzenalment. Afegiria a aquests aspectes esmentats aquells que fan referència a la pròpia organització de les tasques a nivell de les agendes i els compromisos de treball. Alguns d'aquests aspectes queden recollits en el document sobre l'àmbit de l'escriptura que vaig elaborar l'estiu passat.

Per conèixer a fons tot això caldria una altra reflexió de tipus escrit que no és la que més em motiva en aquests moments, tot i que podria ser interessant en el marc d'una possible discussió entre professionals que estiguessin compromesos en la recerca de l'experimentació en els diferents camps esmentats, i que d'alguna manera, i en diversos grups de recerca, ja és una tasca que tenim encetada en algun dels seus fronts.

Alguns fets concrets: la passió de conèixer en profunditat

Abans de començar el curs amb els nanos, pocs dies abans, vaig organitzar una reunió de les famílies per tal de fer les presentacions pertinents i explicals-hi les grans directrius del curs, els principals objectius, els mecanismes d'interrelació entre nosaltres, els grans eixos de les activitats i, d'alguna manera, l'intent de trasmetre'ls algunes de les meves concepcions educatives, sobre les quals els hi vaig garantir que procuraria continuar oferintel's-hi en una doble modalitat, és a dir, via documents escrits que després, o abans, explicitaria oralment en reunions conjuntes que estarien obertes al diàleg i a la discussió. Malgrat que sabia que el grup de famílies era un grup força especial, poc fidel a aquest tipus de trobades, no vaig voler deixar-me emportar per les etiquetes i vaig llençar les meves propostes pensant que serien ben acollides per part seva.

L'experiència del temps m'ha demostrat que les advertències eren encertades i que malgrat la meva disponibilitat, malgrat les diferents estratègies que vaig anar fent servir, malgrat, en una paraula, el convenciment de que calia anar en aquella direcció, el cert és que a partir de finals del primer trimestre del segon curs vaig tenir que deixar de convocar reunions generals de famílies perquè només hi assistien una quarta part de les que hi eren implicades i justament eren les més conscienciades i participatives. Més endavant analitzaré, però, algunes possibles explicacions d'aquest fracàs, que de totes maneres només el considero a mitges com a tal.

Quan parlo de fer una sèrie de trobades amb les famílies faig referència a una periodicitat mínima d'una reunió mensual, a part de les d'inici i finalització de curs, i a part, també, de les entrevistes personals amb cadascuna d'elles, com a mínim un cop cada curs. Aviat vaig adonar-me que amb aquell grup això era inviable i durant el primer curs vàrem mantenir una regularitat de dues trobades per trimestre. Certament, les persones participants sempre sortien satisfetes d'aquestes trobades, i a mi em passava el mateix, però hi mancava una part importantíssima que tenia que veure amb la difusió de l'esperit educatiu del meu treball que no arribava a aquells membres del grup que més necessitats n'estaven. Però ja parlaré de les circumstàncies que configuraven aquesta situació concreta.

Amb aquesta trobada inicial amb les famílies pretenia obrir el primer front de comunicació que tenia previst com a un dels eixos fonamentals del meu projecte educatiu. Una de les primeres tasques que vaig desenvolupar amb els nens i nenes de la classe en aquesta direcció va ser la realització d'una entrevista personal en la que es parlaven de coses referents al funcionament dels cursos passats, de les seves sensacions sobre aquest funcionament, de les sensacions que tenien sobre ells mateixos i mateixes i respecte els seus companys i companyes, així com les expectatives que podien manifestar de cara als dos propers cursos. Certament jo pensava que n'obtindria moltes més dades, que serien més explícits i que amb aquella situació de relació privilegiada podríem començar a sentar les bases d'una interacció més significativa, però certament calia anar molt més a poc a poc, ja fos perquè ells no estaven acostumats a aquestes situacions o perquè el meu nivell d'expectatives respecte la presa de consciència sobre la seva pròpia realitat era excessiu per aquell moment del seu procés de maduració.

Aquesta trobada inicial la vàrem gravar en una cinta de cassette i cada vegada que teníem una trobada a aquest nivell, que no va sovintejar però que al menys es va produir una altra vegada amb cada nano per diferents circumstàncies, i en alguns casos en altres ocasions, també deixàvem constància gravada del que havíem estat parlant. Aquesta cinta quedava guardada a la classe en una prestatgeria i tots ells hi tenien accés en el moment que volguessin gràcies a que teníem un espai amb un cassette i uns auriculars. Penso que va ser una mesura encertada que més endavant transcendiria a les pròpies famílies, la major part de les quals els hi van demanar als seus fills i filles si podien escoltar-la a casa, a la qual cosa quasi cap d'ells s'hi va negar i tan sols alguns van buscar mecanismes inicials de retardament perquè tenien una certa recansa a obrir el que podia ser, potencialment almenys, una porta a algunes intimitats no sempre manifestades.

La potencialitat inicial d'aquest plantejament és brutal, ja que va molt directament a la reflexió sobre la consciència de la pròpia realitat, però tampoc va tenir el ressò que jo m'esperava inicialment, encara que penso que això va ser en aparença i potser perquè es va manifestar de formes diferents a les que jo m'esperava d'entrada. I també és possible que això, que va funcionar fonamentalment durant el primer curs, jo no ho vagi saber aprofitar o redirigir durant el segon. De totes maneres és un bon element per l'anàlisi que intento fer.

Pocs dies després d'haver començat el curs, quan ja havíem endegat les directrius generals a nivell de l'organització de l'espai, el temps, les activitats i els agrupaments, quan ja s'havia començat a establir el nivell de comunicació, l'estil d'aquesta, que, entre moltes altres coses, permetia que els primer moments d'entrada a la classe fossin força distesos, sense presses, algú va comentar, en una d'aquestes situacions, que havia somiat quelcom que l'havia impressionat força. Vaig aprofitar aquell fet per provocar en el marc de la classe l'aparició d'altres relats sobre somnis i ràpidament s'hi van afegir un bon grupet de nens i nenes. Això ens va portar a tocar aspectes relacionats amb la por, amb la fantasia, amb l'espiritisme, o el sentit de tot allò que és desconegut, temes que constantment van anar sorgint al llarg dels dos cursos; i d'altres tipus de fenòmens lligats a les vivències més profundes de les persones.

Al veure que aquell era un àmbit en el que manifestaven molt d'interès els hi vaig proposar què, voluntàriament, podien encetar una llibreta, un diari, diguem-li com

vulguem, dels somnis que se n'enrecordessin, al llarg de la setmana, i que ho bé els divendres, o bé els dilluns, els comentariem a la classe. Més endavant aquesta proposta va acabar d'arrodonir-se en un diari, fonamentalment del cap de setmana, al que voluntàriament tots i totes s'hi van anar sumant fins que va quedar institucionalitzat com una de les tasques fixes de la classe.

Era la gran oportunitat cercada per mi per aprofundir en la comunicació personal. Ells i elles portaven el seu diari escrit el dilluns, jo els recollia i durant la setmana els hi feia un retorn ajustat als seus comentaris, vivències, somnis, experiències. Va començar com un petit comentari, una frase, i va acabar sent un relat, en alguns casos de varis fulls. El divendres a la tarda els hi retornava i hi havia un temps perquè cadascú se'l podés llegir tranquil·lament. Més endavant, d'ells mateixos, va sortir la proposta de la possibilitat de deixar llegir el seu diari i els meus comentaris a d'altres companys, i això va acabar concretant-se en que cadascú, voluntàriament estriava a una altra persona per intercanviar-se el diari. Això no sols ofería la possibilitat d'establir un contacte entre ells i elles i jo mateix, sinó que augmentava el coneixement entre ells mateixos i a la vegada augmentava el coneixement de la meua manera d'analitzar les seves diferents realitats, fet realment favorable perquè tenien al seu davant nombrosos models de com entendre i valorar positivament la més petita característica de qualsevol persona.

Cada dia de la setmana dedicava una hora del matí, abans de començar les classes, a redactar les meves devolucions, i a la tarda dedicava un temps també significatiu a redactar el meu propi diari de la classe. El dels nanos va durar tot el primer curs, el meu va durar només el primer trimestre. Era una feina engrescadora però esgotadora, si a més a més es te en compte el temps que havia de dedicar a planificar les activitats i a preparar els materials. El problema del temps reapareix amb tota la seva cruïa i, tal com comentava al principi d'aquest escrit, ha sigut una de les circumstàncies que no m'ha abandonat mai al llarg d'aquests dos cursos.

Però, i pels nens i nenes, què significava aquest diari? Es fa difícil contestar-se aquesta pregunta, possiblement no la tindrè clara fins que no passin uns quants anys i en pugui parlar amb ells i elles. D'entrada els va captivar, i no era d'estranyar, el fet de que una persona els hi dediqués tant de temps, que els hi parlés del que ells parlaven, ajustant-se al moment puntual i a la repetició de les seves característiques, era un luxe al que no estaven acostumats.

És indubtable que molts d'ells i elles van aprendre a comprendre moltes coses d'ells mateixos que mai s'havien parat a pensar. És més que possible que molts d'ells no tornaran a rebre mai més els estímuls positius que van poder trobar en les meves devolucions, força reflexionades i intencionades per part meua. Certament el canvi d'actitud de molts d'ells i d'elles, a partir d'aquesta activitat, i de moltes altres, va ser impressionant, sobretot al llarg del primer curs. També és cert que per alguns altres no va tenir el ressò esperat però la seva petita empremta segur que va quedar.

I a mi?, a mi em va aportar un coneixement sobre ells i elles com mai no havia tingut dels meus alumnes. Entre el diari, les entrevistes, i el desenvolupament de moltes altres activitats vaig arribar a conèixe'ls molt, i en el seu moment m'he preguntat moltes vegades sinó massa, però deixaré per més endavant la justificació d'aquest raonament.

Poc a poc vaig anar establint, tant des del punt de vista personal, com des del punt de vista escolar, un encerclament a la tasca de la presa de consciència, ja fos sobre el coneixement d'ells i elles mateixes, com de les estratègies que calia utilitzar per adquirir la consciència d'allò que saben o no saben, a nivell dels continguts disciplinars, i les formes que tenien per millorar aquesta situació. Era molt interessant, hi estava apassionat, però potser més que un encerclament estava establint un setge sense espais de treva.

Però a més a més d'aquests dos àmbits de comunicació tan directa, les entrevistes i els diaris, hi van haver tres activitats que també tenien una especificitat en el conjunt del meu projecte sobre la comunicació i la presa de consciència. Una d'elles va ser la potenciació d'un tipus d'escriptura arrelada a un dels seus sentits intrínsecs, la manifestació de les pròpies vivències, de les pròpies emocions, encara que sovint, la major part de vegades, vinguessin disfressades de molts elements simbòlics, fet que, per altra banda, sembla totalment lògic. Aquest treball sobre l'escriptura, sobre el seu sentit com a eina de comunicació significativa no està finalitzat, és un inici, però n'estic molt content perquè conservo imatges, em sonen paraules, frases i sensacions descrites pels nanos que encara em fan posar la pell de gallina. Sé positivament que nanos que mai s'haurien considerat bons escriptors, incapaços d'escriure per iniciativa pròpia, se'n van adonar que sí ho podien fer, que ho podien fer bé i que amb una mica més de pràctica i dedicació temporal ho podien fer molt bé.

Paral·lelament a aquest document estic escrivint els annexes a un altre que tracta específicament sobre aquest treball en el camp de l'escriptura amb aquest grup de nens i nenes. Seran uns documents acabats una mica a mitges perquè fa molt de temps que els vaig iniciar i els he deixat aturats masses vegades per problemes de temps. Malgrat tot, el que en ells hi quedarà finalment, al menys per ara, reflexat, serà suficient com per poder-ne copsar la magnitud del valor que confereixo a la tasca que vàrem desenvolupar amb ells i elles. En aquests altres document apareixen escrits de diversa índole en els que destacaria, a més de les produccions personals seves, el recull d'algunes parts dels seus diaris i els meus retorns, en els quals es pot copsar l'estil i la direcció de la tasca plantejada.

Una altra d'aquestes tasques que al meu entendre van ser fonamentals en el projecte va ser la realització de sessions de treball corporal. És coneguda la meua trajectòria com a psicomotricista en la Pràctica Psicomotriu de'n Bernard Aucouturier, pel que fa als cursos de parvulari i cicle inicial. Paral·lelament a la meua formació i experiència pràctica en aquest camp destacaria la meua participació en sessions de treball corporal properes a l'eutonia, en una línia de treball desenvolupada per Antònia Rufach, amb la qual últimament hem dissenyat i portat a la pràctica alguns seminaris de formació personal integrada en la que es contempla la vessant pedagògica i la vessant corporal, així com la vessant pràctica d'aplicació del treball corporal a l'escola amb grups de nens i nenes de totes les edats de la primària, en un intent d'aproximació a la globalitat de la persona, com a tal i com a professional responsable de l'educació dels infants que estan al seu càrrec. Aquesta tasca de formació no ha fet més que confirmar les nostres suposicions i creiem que és un dels pocs camins significatius, encara que no l'únic, que poden treure a la formació de mestres del pou en que, en general, es troba immersa.

Davant d'aquests antecedents hauria sigut una contradicció molt gran deixar de cercar la manera de com poder realitzar activitats de treball corporal amb el meu grup classe ja que és un dels camins de presa de consciència més importants dels que disposem. Fèiem una sessió setmanal, durant el primer curs, que durava, entre que ens cambiàvem, realitzàvem la sessió, fèiem algun treball de representació i tornàvem a la classe, un parell d'hores d'una tarda. Les vivències que es van donar en aquestes sessions possiblement siguin irrepetibles i crec que deixaran una empremta important en la major part dels membres del grup. Normalment començàvem amb un treball individual que després derivava cap un treball en parelles i poc a poc anava derivant a situacions més lúdiques de petit grup i gran grup.

Inicialment parlàvem del projecte de la sessió i al final acabaven amb una tasca de representació, a nivell plàstic, a nivell dramàtic, a nivell de la representació de l'espai, encara que la major part de vegades apareixia un gran desig per escriure i va ser en aquestes situacions on van néixer les produccions més interessants dels nanos. Moltes vegades, abans de començar la sessió, em preguntaven si al final escriurien, i si els hi deia que no els hi sabia molt de greu. Això pot semblar insignificant vist des de fora, però no ho és en absolut per a mi que conec a fons les seves característiques i capacitats.

També en aquesta activitat vaig detectar en diferents moments una certa reacció de neguit, que a vegades es convertia en una aparença de descontent. Possiblement la forta exigència d'interiorització, de posar-se davant d'un mateix i davant dels altres d'una forma tan directa i implicada, exercia una pressió important que a vegades se'ls hi podia fer difícil de suportar. Veient que calia donar una treva en aquest sentit em va semblar que fora interessant derivar aquestes sessions de treball corporal cap un altre tipus de treball corporal i d'expressió, i això em va portar a buscar alguna activitat de dansa, encara que finalment només es va poder fer a nivell d'un taller de sardana quan la idea era fer-ne un de sevillanes i un altre de danses àrabs (a la classe hi havia cinc nens i nenes d'ascendència magrebí, i una nena gitana, així com una nena que malgrat haver nascut a Catalunya semblava que acabés d'arribar de Sevilla). Però el que va donar més sentit a aquesta derivació va ser el teatre, que va cobrir amb escreix les meves expectatives i va ser extremadament gratificant pels nanos.

Pel que fa al teatre, al participar en el programa del "País a l'Escola", vàrem gaudir de la subvenció d'un monitor pel taller, que va connectar molt bé amb el grup i que va fer un treball de gran qualitat. Observant el seu treball i les reaccions i implicacions dels nens i nenes hem vaig quedar meravellat de les possibilitats que aquesta activitat pot tenir en el desenvolupament de la consciència personal i la capacitat de prendre distància de les pròpies emocions i de les projeccions de les emocions dels demés. No era un descobriment nou però sí un encoratjament per continuar endavant en aquesta línia i obtenir-ne el màxim fruit possible. El ritme, la cadència, l'espera, l'alerta al missatge dels altres, la repetició permanent però matisada, enriquida constantment, la memorització del guió, dels diàlegs i de les seqüències, l'acceptació d'un rol que potser no és el que t'identifica millor, o la vivència d'un rol que s'ajusta a la teva manera de ser i fa aflorar nous aspectes que hi eren però que no havien emergit, la capacitat de poder-se mantenir a un nivell simbòlic, sabent diferenciar entre aquest estat i la realitat, sabent jugar a aquest anar i venir, ajustant-se a la vegada als demés, al guió i al director, és quelcom difícil d'igualar amb un altre tipus de tasca educativa i escolar.

La tercera de les activitats que volia comentar es sustenta en un fet poc habitual en el marc escolar però que per a mi resultava indispensable per la seva possible transcendència. La meua intenció era desenvolupar un projecte molt ambiciós envers la comunicació, la presa de consciència, tant a nivell cognitiu com personal en tots els àmbits, però sabia que corria el risc de crear una espècie de bolet, un món aïllat, un model tan especial que quedés desarrelat d'altres possibles models (tot i que això a la pràctica resulta més que improbable perquè els models externs a l'escola són extremadament potents i fins i tot les comparances socials d'unes escoles a les altres són permanents). Una de les maneres que se'm van acudir com a factibles per trencar aquesta situació va ser establir una sèrie de contactes amb d'altres escoles per tal de que coneixessin altres models.

Bé, no es tractava només de que coneixessin altres models, també hi havia al darrera altres objectius com ara el fet de que fossin capaços de situar-se en un marc desconegut i poder-ne treure elements positius en diversos àmbits, tant relacionals i afectius com intel·lectuals. El cas és que durant el primer curs vàrem programar un intercanvi amb l'escola "Pau Vila" d'Esparreguera, nosaltres vàrem anar a visitar-los seguint l'itinerari normal d'un dia de classe, i després ells, en dos grups, ens van tornar la visita amb el mateix objectiu.

Aquesta primera experiència va ser prou interessant però de cara al segon curs em va semblar que havíem d'aprofundir una mica més, perquè al anar-hi amb tot el grup les situacions quedaven una mica disperses, i vàrem programar tres visites a tres escoles diferents, a les quals els hi he quedat molt agraït, a l'igual que ho estic amb el "Pau Vila", per la seva col·laboració i comprensió del projecte, a les que vàrem anar en tres petits grups. Bé, finalment van ser dues, per problemes organitzatius i temporals. Una era l'escola pública "El Turó", de Montcada i Reichac, i l'altra l'escola pública de Sant Fruitós del Bages.

Això ens permetia assolir diversos objectius. Per una banda mantenir una relació més cordial, distesa i propera entre nosaltres a l'hora dels desplaçaments, cosa que per a mi va ser molt significativa ja que no te res que veure anar amb un grup de disset que fer-ho amb un grup de quatre o cinc persones. Per una altra ells tenien menys referents a l'hora d'introduir-se dins de l'activitat de les classes visitades, i per tant la seva implicació havia de ser molt més gran, i per contrapartida jo podia estar molt més pendent de les seves necessitats i podia observar més detingudament detalls que després em servien d'una forma important a l'hora de fer la posta en comú que realitzàvem a l'escola, inicialment entre el petit grup i jo, i un cop fetes totes les visites posant en comú les tres experiències viscudes. La vivència que van comentar els nanos va ser extremadament diferent de la del primer curs, que sense deixar de ser molt interessant no havia resultat tan significativa com la del segon, potser perquè, degut a la massificació, no s'hi van sentir tan implicats.

Poder conèixer altres escoles, tant a nivell d'estructura física, i ambiental, com de funcionament intern, altres professors i professores, diferents tipus d'interrelacions d'aquests amb els alumnes, diferents, o semblants, tipus de continguts i maneres de plantejar-los, establir relacions amb els seus iguals i veient com aquests reaccionaven, viure les sensacions que acompanyen la inseguretat d'enfrontar-se a situacions noves i en alguns casos compromeses perquè poden implicar posar en evidència les teves habilitats i coneixements, poder comentar tot això posteriorment en

el marc de privilegi que confereix la relació inicial de petit grup, poder-ho contrastar més endavant amb la resta de companys i companyes, i un llarg etcètera, són realment un conjunt d'experiències que potencien, entre molts altres beneficis, temperaments oberts al diàleg, disponibles a modificar els propis punts de vista, confiança en un mateix, en el fons, capacitat de descentrar-se gràcies a una major adquisició de la consciència d'un mateix i dels demés, a partir de les semblances, les diferències i els matisos.

Totes aquestes activitats, i moltes d'altres no anomenades, responien realment al projecte inicial que jo m'havia marcat i per tant, potencialment, permetien desplegar-lo i situar als nens i nenes en una bona posició per assolir els objectius plantejats. La comunicació estava en el moll de l'estructura creada i en el desplegament de les diferents experiències. El respecte, l'atenció i la potenciació de la persona com a ser global a partir de la positivització i l'estimulació de totes les seves facetes, era present en tot moment i circumstància, tret dels moments en que hom es troba molt cansat o en aquells dies que sembla que totes les coses et surtin malament, situacions que solen comportar baixar la guàrdia en aquest sentit i ser menys tolerant, encara que això sols ser circumstancial. El treball sobre la presa de consciència no ens abandonava mai, tant a nivell personal com cognitiu (no he parlat de les tasques a nivell de l'avaluació inicial i formativa, realitzades fonamentalment durant el segon curs, ni del disseny d'activitats d'aprenentatge basades en la seva funcionalitat i contacte amb la realitat quotidiana, ni de les estratègies per preparar els projectes de treball, l'estudi dels temes de les diferents disciplines, ni de la implicació de la imatge i la informàtica en el disseny pedagògic general, ni tampoc dels diferents tipus de contractes a nivell de les feines personals a desenvolupar, així com de l'agenda de treball, i un llarg etcètera).

Hi havia, però, un altre element que per a mi va ser molt significatiu, que tindria una de les seves vessants en els diferents tipus d'agrupaments a l'hora d'organitzar les tasques, que ja he comentat que tenia un ritme de mobilitat molt important ja que constantment passàvem de fer petits treballs individuals, a realitzar-los en parelles, o en grups-taules de quatre, en petit grup i en gran grup, per tornar després endarrera i anar establint cicles en aquest sentit que a més a més es complementaven molt en situacions d'autocorrecció de les tasques realitzades, o de co-avaluació, o d'exposició per part dels propis nanos al gran grup. Els nanos van valorar molt aviat, i ho van reiterar al llarg dels dos cursos, que una de les coses que més els hi havia funcionat era aquesta possibilitat de treballar en diferents agrupaments. Ells ho posaven de manifest dient que els hi agradava poder establir aquesta dinàmica del treball en petit grup, que s'hi trobaven bé però que també, per algunes coses, els hi satisfieia més trobar-se en situació individual.

De totes maneres la vessant que volia recalcar en aquest moment és justament la que fa referència a la utilització de les petites agrupacions pe treballar els aspectes de funcionament general de la classe, i especialment al gran grup com a balança del gran nivell de personalització que jo havia conferit al meu projecte amb la classe. No tinc dubtes que cada nen i nena és diferent, perquè la seva història personal, la seva trajectòria, ha seguit camins diversos, incomparables en la major part de fets, situacions i experiències. Això vol dir, si ens volem ajustar a les seves necessitats i característiques peculiars, que caldrà fer una aproximació ajustada a cadascuna d'aquestes personalitats.

Però aquest fenomen, aïllat d'aquesta manera, corre el risc de situar als membres de la classe en una posició massa privilegiada, i per tant amb una certa tendència a l'egocentrisme, pel seu grau d'individualització. Això només es pot compensar intentant que sigui el mateix grup el que reguli el funcionament de les individualitats, és a dir, que no recaigui tota la responsabilitat de l'acompanyament profund de cada individu en el seu tutor o tutora, sinó que aquest canalitzi una part significativa d'aquest sosteniment a través de la pròpia dinàmica del grup classe. D'aquesta manera es disminueix l'ansietat i s'augmenta la tolerància, a la vegada que ningú es sent abandonat ni menys tingut en les seves necessitats, algunes d'elles manifestades obertament i moltes d'altres soterrades o disfressades, sovint contradictòriament. Aquest plantejament no és senzill però forma part indissociable del procés de creixement del grup i dels seus membres perquè potencia la presa de consciència, per tant el descentrament, l'autonomia, i, inevitablement, la creativitat.

Les primeres manifestacions “complexes”

Tots aquests plantejaments, juntament amb l'esperit positivitzador que procurava que brollés de la meua intervenció, van portar a una gran desinhibició relacional. Aquest fet, que d'entrada, i en el fons, comporta molts avantatges, també implica algunes dificultats que no sempre són de fàcil resolució. Usualment a les escoles són els i les mestres els que porten les directrius de les tasques escolars, decideixen els objectius a assolir, els continguts a treballar, les metodologies a utilitzar i els sistemes d'avaluació que recauen en la seva responsabilitat. És possible que algunes metodologies fomentin la participació activa dels alumnes en la realització de les activitats però sovint ho fan només en l'àmbit de l'experimentació, no en el de l'anticipació, l'organització i l'avaluació de les conseqüències, perquè es considera més rentable que ho faci l'adult ja que aquest ha previst amb temps el procés idoni que s'ha de seguir.

Quan s'escolta als nens i nenes, quan se'ls hi dona la confiança per manifestar-se tal i com són perquè es defensa que tothom te la seva pròpia manera de fer i de ser i totes són respectables, encara que evidentment millorables i complementàries, i se'ls encoratja a l'autonomia i la creativitat, aleshores s'han d'afrontar els reptes que això determina en la dinàmica de la classe. En una paraula, no es pot obrir l'aixeta i després pretendre voler tancar-la quan a l'adult li convé o les coses no li surten com ell esperava. No es pot jugar entre dues aigües.

Això no vol dir, ni molt menys, que l'adult no pot, ni hagi de mantenir la seva autoritat, entesa com l'actitud que confereix la seguretat física i emocional al grup per tal de que aquest, i cadascun dels seus membres, es pugui desenvolupar lliurement, a la vegada que ha de manifestar la capacitat per saber organitzar els coneixements adequats que ells i elles han d'adquirir, sense amagar les pròpies limitacions, que de totes maneres sempre tenen maneres de subsanar-se utilitzant vies diverses, ja que el coneixement actual és tan ampli que es requereix de la participació de col.laboradors i de diferents tipus d'informació per tal d'accedir-hi. Però si bé això és cert també ho és, en aquestes circumstàncies d'obertura de les relacions, que ha de manifestar una actitud tolerant i consensuadora.

Certament aquesta actitud deixa aflorar els sentiments reals que sovint s'amaguen darrera de mecanismes de defensa, que en el tipus d'escoles i classes descrites

anteriorment difícilment apareixeran perquè estan inhibits. I la manifestació d'aquests sentiments és molt més variada i complexa del que jo em podia imaginar inicialment. M'havia creat l'expectativa de que a partir del tipus de tracte i plantejament que jo havia creat els nanos respondrien automàticament d'una forma positiva i centrarien totes les seves energies en millorar el propi coneixement i l'evolució de les seves eines d'estudi. Pensava que si eren escoltats, de veritat, encoratjats, que si els hi donava el sosteniment adequat i els oferia estratègies concretes per anar endavant fent un procés d'evolució significativa i ajustada a les seves possibilitats, en una paraula, estava convençut de que l'èxit seria imminent i que aflorarien uns individus diferents, molt més disponibles i capaços.

No cal dir que les coses no van anar com jo havia previst, al menys no van seguir la direcció que jo m'havia marcat, encara que amb això no vull dir que les coses aconseguides no tinguin una gran importància per a mi, i sens dubte pels nens i nenes, però si més no, van ser diferents i amb una sèrie de processos més difícils dels que m'havia imaginat.

Possiblement no vaig saber calibrar el nivell d'autoexigència que implicava un grau de presa de consciència tan present com el que jo potenciava. Possiblement no estava preparat per poder assumir els miralls projectius que cadascun d'ells i elles em va remetre, sobretot quan jo esperava que ells responguessin d'una forma afable i motivada perquè jo estava tractant-los realment com a persones, no només com alumnes, i, a més a més, tenint en compte la seva edat, procurant no infantilitzar-los ni menysprear-los per les seves limitacions actuals.

No se si vaig anar massa depressa, no se si vaig anar massa a fons, no se si em vaig deixar emportar pel meu projecte, que jo havia idealitzat en la materialització de la meva tasca amb aquest grup, no se si estava prou preparat, a nivell emocional, i a nivell conceptual pel que pertoca al coneixement de les matèries i les seves didàctiques, no se si realment aquest grup és un grup extremadament divers i vaig estar treballant en unes circumstàncies força desfavorables per la seva composició. Segurament va ser una barreja de tot això, un còctel de dimensions importants que va portar-me a moments d'un cansament i desconcert força important.

No se si s'acaba de copsar el fons que hi ha al darrera de tot això, però del que no hi ha cap dubte és que les maneres de reaccionar de cadascun dels nanos va ser diferent, sovint imprevisible i sorprenent, i al darrera de les seves manifestacions, la major part de les vegades, hi havia una contradictòria demanda d'ajuda i de continuació de la meva línia de treball, que es concretava en crítiques, boicots, manipulacions, passotisme, i totes les variants que es puguin imaginar. Jo se positivament que la major part dels membres del grup han après moltes coses a nivells molt diferents, que recordaran aquests dos cursos, a la llarga, com uns dels moments més significatius de la seva escolarització, encara que per alguns i algunes d'elles fossin moments difícils i crítics. Però també vull aclarir les coses que em van passar per tal de poder-ho tenir en compte en un altre moment i no caure en errades per les que es poden trobar noves direccions.

I per què se positivament que per a ells hi ha hagut moltes coses interessants i n'han après moltes d'altres?, doncs perquè he vist la seva evolució, perquè he pogut llegir entre línies, per dir-ho d'alguna manera, perquè quan s'acabava el segon curs i vàrem

entrar en el camp de les motivacions pels estudis i les feines posteriors cadascun d'ells van posar de manifest activitats professionals que tenien un marcat caire d'ajuda, de solidaritat, de co.laboració, ja sigui des del fons com des de les formes (psicòloga, advocat, mestra, bomber, militar de l'ONU (els cascs blaus), perruquera, mecànic, i un llarg etcètera), i quan escrivien els seus últims textos parlaven constantment de l'amistat i de la superació de les dificultats gràcies a la intervenció desinteressada d'altres persones. Havia sigut un bany de molts mesos, una forma d'estar a la classe, d'enfrontar-se als conflictes, una manera, al final, de saber contenir la rebel·lió de la seva actitud negativa i el crit desesperat de voler continuar el seu procés de creixement, malgrat les dificultats que es trobaven pel camí. I ho se per moltes coses que he après d'ells i elles i que si m'hagués deixat emportar per les primeres impressions m'haurien fet sentir francament malament i els hagués conduït a ells i elles a un camí sense sortida.

Implicacions de les emocions en les relacions d'aprenentatge

Aprendre és quelcom realment complex. Ja no es tracta tan sols de si aprenem d'una forma constructivista, sens dubte d'una forma totalment personal i multidireccional. Es tracta també dels sentiments arrelats a cadascun dels processos d'aprenentatge que realitzem. Uns sentiments que formen part de les nostres primeres experiències, les més arcaiques i lligades a fets biològics i de supervivència global, que constantment s'estan reactualitzant quan ens situem davant d'un nou repte. Aquestes reactualitzacions depenen tant d'aquesta història personal com de les circumstàncies canviants que es donen en cada momentaneïtat i fan que els nens i nenes, a l'igual que qualsevol persona, reaccionin de formes diverses, tot i que al llarg del temps manifestin unes certes repeticions que són les que permeten copsar-ne el seu sentit profund i afavoreixin l'elaboració de vies d'actuació que puguin ser significatives per a ells i elles.

Aprendre, doncs, situa als nens i nenes, ens situa a tots nosaltres, en un cert estat d'angoixa, d'incertidumbre, que fragilitza la nostra seguretat personal. Hem analitzat mai a fons què passa quan ens trobem davant d'un full en blanc que hem d'omplir per respondre a alguna demanda, contestar les preguntes d'una prova, explicar no se quina experiència, desitjar expressar un conjunt de sentiments i sensacions, o fins i tot omplir un formulari oficial? Sovint les primeres sensacions no resulten agradables, fins que no assolim un cert estat en el que veiem que la cosa funciona, que les paraules brollen, que les idees cuallen, aleshores apareix un sentiment plaent i tranquil.litzador que ens encoratja a continuar endavant i, d'alguna manera, ens prepara per afrontar una nova situació futura. Però no sempre és així, i quan s'acumulen els fracassos ens sentim aterradorament insegurs. I això que nosaltres, com adults, tenim una llarga experiència, tenim recursos, estratègies, podem demanar ajuda, podem cercar informació, models, podem entrar en un procés d'aprenentatge que ens faciliti accedir al que volem d'una forma gradual i no traumàtica.

Però, i els nens i nenes, quan els hi demanem que escriguin un text lliure, quan els hi diem que facin una valoració per escrit, que contestin unes preguntes o facin una descripció de tal o qual fenomen, o expliquin el que saben o han après d'un tema determinat, com es senten, quines sensacions tenen? No hi ha masses dubtes de que d'entrada no s'hi senten bé. Per una banda poden no estar gaire interessats per la nostra demanda, que pot ser bastant postissa en funció dels seus interessos circumstancials, per una altra poden sentir-se pressionats per la possibilitat de ser

valorats en funció del resultat i l'èxit o fracàs que obtinguin amb la seva tasca, comparats, etiquetats. Saben que totes aquestes coses creen uns itineraris que després es fan difícils de trencar, augmenten la seva inseguretat i la desconfiança en un sistema que no està pensat per ajudar-los a créixer sinó per moldejar-los a la semblança dels estereotips adults, sintetitzats en uns formats escolars sovint allunyats de la realitat.

Però no es tracta tan sols del cas de l'escriptura, que de totes maneres el trobo extremadament descriptiu, posem per cas quan els hi demanem que ens diguin, per exemple, què saben sobre el tema de l'electricitat, amb la bona intenció, per la nostra part, d'elaborar una exploració inicial sobre el tema per tal de poder programar posteriorment els seus continguts. Certament hi ha nans que tenen informacions, coneixements i en alguns casos experiències al voltant de l'electricitat, bé, tots i totes en tenen més de les que ens pensem, però quan els hi arriba la demanda, què és el que els hi passa pel cap?. Com és que n'hi ha tants que no diuen res, intentant passar desapercebuts, com és que n'hi ha alguns que contesten bajanades que estan totalment fora de context?.

Potser és que uns no estan prou segurs de que el que podrien dir sigui prou encertat, no volen corre el risc de defraudar i sentir-se defraudats perquè això no feria més que augmentar el seu sentiment d'inseguretat. Potser és que els altres creuen que s'ha de dir alguna cosa perquè si no es diu res és el mateix que no saber res i potser no poden suportar la idea de que no se'ls tingui prou en compte perquè se'ls fa difícil no rebre el reconeixement de l'adult, sense el qual no són res, justament perquè l'escola ha basat tota la seva filosofia en el paper del i de la mestra. No analitzaré tots els casos que es poden donar, com el d'aquells que davant de la demanda intenten fer qualsevol cosa per boicotejar-la, tan lluny es senten d'allò que se'ls hi planteja, sovint amb un llenguatge, un codi del que ells no en tenen la pauta de traducció.

I no diguem ja quan la demanda que es fa està més lligada a aspectes relacionals i afectius, quan es tracta de fer descripcions d'estats d'ànim, valoracions i crítiques, en el fons, quan es tracta de despullar-se davant dels altres, d'abandonar les cuirasses que s'han anat construint amb el pas del temps i que han servit per protegir-se dels sentiments d'inseguretat, de les agressions de l'exterior, i que de cop i volta se'ls hi diu, encara que sigui sense cap intenció maligna, que parlin, escriuin o discuteixin sobre totes aquestes intimitats i assegurances.

D'alguna manera me'n vaig anar adonant amb el meu grup classe que moltes d'aquestes coses m'estaven passant a mi. És cert que la meua manera de treballar era molt diferent a la de l'escola tradicional, cert que hi havia un projecte molt centrat en la persona, que els escoltava i intentava comunicar-me d'una forma significativa amb ells i elles, que buscava el consens i la participació, que procurava desplegar estratègies que els hi permetessin fer aprenentatges que tinguessin una significació per a ells, que compartia les tasques de valoració, però hi havia una excessiva pressió de la presa de consciència, d'assumir moltes responsabilitats en poc temps i amb poca experiència. Era "el meu projecte", el considerava bo perquè l'havia meditat durant molt de temps, però en el fons eren "les meves expectatives", d'alguna manera continuava imposant el meu model, per tant, en certa mesura, el fons anava a parar al mateix lloc encara que les formes eren revolucionàriament diferents.

Potser soc una mica dur amb les meves apreciacions però em sembla necessari que en algun moment vagi arribar a aquest tipus de percepcions perquè són les que me n'adono que m'ajuden a canviar. Va resultar que hi havia una pressió tan forta, igual que de ben intencionada, que, inconscientment en la majoria de casos, ells i elles, una part del grup classe, es va sentir angoixat i va començar a respondre amb actituds que d'entrada es podrien catalogar d'inadequades o negatives. Actituds de passotisme manifest, declarat, punyent, de queixa permanent per tot allò que es plantejava de fer, encara que fos el contrari del que s'havia rebutjat abans, de cridar l'atenció en qualsevol situació, de trencar el ritme de la classe, de dir que les coses no s'explicaven bé, o de dir que no s'entenia res, d'intentar confrontar l'autoritat de l'adult i els seus coneixements amb els d'altres alumnes o professors, moltes vegades de rebutjar clarament qualsevol de les propostes fetes a classe.

Cal dir que molts nens i nenes no manifestaven aquest tipus d'actituds, però justament eren, o bé els més forts afectivament, és a dir, els més madurs, i/o bé eren aquells als quals la meua manera d'actuar, la meua manera d'acompanyar-los havia conectat profundament amb les seves necessitats. Cal dir que això va ser molt gratificant i que alguns d'aquests nens recordaran aquesta època com una de les millors de la seva vida. Per ser fidels a la realitat van ser molts més els que podria considerar en aquest grup que no pas en l'altre, i durant el primer curs diria que la majoria.

Però aquest fet encara m'ofuscava més. Jo, que dedicava tant de temps a la meua feina, que havia anat elaborant un projecte tan precís, tan coherent, tenint en compte tants i tants elements dins del conjunt de la complexitat de les situacions educatives, que a més tenia un èxit aclaparador amb un grup de la classe, com és que un altre em feia un retorn tan desafortunat, tan punyent, tant en contra del propi esperit que emanava del meu projecte?. I aquest fenomen no es quedava limitat a aquest grupet de nens i nenes sinó que havia arribat fins i tot a una petita part de les seves famílies, fenomen que mai, en els meu dotze anys d'educador, m'havia passat.

Desafortunadament la meua reacció durant un temps important no va ser molt encertada. A dies em desanimava, a dies em sentia profundament cansat, a dies renegava i m'enfrontava verbalment amb les persones implicades, a dies em deia que calia deixar passar temps i procurava prendre les coses amb tranquil.litat. A dies, també, les coses funcionaven molt bé i aleshores em sentia relaxat i esperançat. Però el que més em preocupava eren els dubtes que cada vegada m'anaven envaint i envaint més profundament. Tant que fins i tot en algun moment vaig sentir-me força perdut i sense saber per on continuar, si realment tenia sentit el que estava fent, si no m'hauria equivocat de totes totes, com donant la raó a aquells que m'estaven complicant les coses, fet altament preocupant per la contradicció inherent que comportava.

M'havia enamorat i m'estava desenamorant perquè les coses no em sortien com jo havia previst. M'estava deixant portar per la situació i d'alguna manera em movia en la contradicció de si això era degut a la meua incapacitat per afrontar la situació i trobar-hi sol.lucions o bé es tractava de la impossibilitat dels demés d'avançar, de canviar, d'adaptar-se a situacions noves que al meu entendre els havien d'ajudar a ser millors estudiants i més bones persones. Tenia una gran experiència amb nens de parvulari i cicle inicial, havia treballat molt la meua escolta, la meua disponibilitat, el fet d'anar introduint el meu projecte global segons la cadència de l'evolució del grup i de les

seves individualitats i em trobava amb una situació nova que em desbordava i justament estava faltant als principis que cursos endarrera tant havia prodigat.

En el fons no havia entès que darrera de totes aquelles manifestacions negatives hi havia una demanda impressionant d'ajuda. No ho havia entès no perquè no ho sabés, sinó perquè estava massa ofuscat amb les meves pròpies expectatives. Com podia esperar que totes les demandes d'ajuda m'arribessin directament, clares i amb capacitat d'esperar el moment adequat per ser tingudes en compte?, això és una falàcia, la majoria d'aquestes demandes arriben abruptament, descontrolades, disfressades de moltes capes d'autodefensa i inseguretats. Quan vaig començar a veure les coses més clares em va entrar una angoixa profunda pensant si seria capaç de reconduir aquella situació. Passaven els dies i les coses milloraven, encara que milloraven molt a poc a poc, en el fons, però, milloraven una mica, perquè jo començava a respondre de formes diferents a les agressions que sentia de l'exterior, amb més calma, amb més tolerància, però hi faltava confiança, hi faltava claredat, i sense aquests dos elements no podia provocar canvis importants.

Afortunadament vaig anar trobant les forces suficients per anar recobrant la confiança en mi mateix, vaig intentar utilitzar amb mi l'estratègia que tant havia intentat difondre amb els nanos, i que em va fer veure del difícil que és portar-la a la pràctica. Vaig anar pensant que malgrat les dificultats amb les que em trobava els èxits que anava recollint també eren molt significatius. En el fons, la quantitat d'èxits davant dels fracassos era molt més nombrosa, no tenia color. Això em va ajudar a poder veure les coses des d'una perspectiva més positiva i a disminuir la meva ansietat davant d'un cert nivell de fracàs que m'aclaparava quan jo havia posat tantes il·lusions en aquell projecte i quan n'havia parlat a tantes persones.

Vaig recordar que no feia massa temps, potser un parell d'anys, havia llegit un llibre que m'havia sigut molt significatiu a l'hora d'entendre les relacions que es donen entre l'aprenentatge i les emocions i em va semblar que podia ser un bon moment per tornar-me'n a llegir ("L'experiència emocional d'ensenyar i aprendre", I. Salzeberg i altres, edicions 62 Rosa Sensat). Realment era el moment i el llibre adequat. A mesura que devorava una darrera l'altre les pàgines d'aquest llibre màgic se m'anaven clarificant les idees i començava a saber situar les emocions que m'havien envaït durant els últims mesos. Abans d'acabar-lo ja era un altre, havia trobat una direcció i no vaig tardar gens en posar-la en acció.

Els resultats van ser bons, no espectaculars, però ja no patia amb la meva insuficiència. Sabia que les coses sobre les que estava treballant eren profundes, que no poden canviar-se en quatre dies, ni en quatre anys, que no eren manifestacions degudes a la meva actuació, si més no jo no hi havia influït tan excessivament i, en tot cas, fins i tot podia valorar la meva actuació com a positiva, sinó que més aviat es tractava del conjunt d'una sèrie d'històries personals que jo no havia creat, tot i que jo hi formava part des del moment en que hi entrava amb la meva funció d'educador.

Certament si la meva intervenció hagués estat més ajustada aquests nens i nenes n'haguessin sortit més beneficiats, però per a mi el que era important era adonar-me que havia estat treballant en la direcció adequada encara que m'havia fallat, en alguns casos, una certa capacitat per saber recollir els miralls que m'arribaven. És a dir, calia aquell treball sobre la comunicació, calia fomentar la presa de consciència, mobilitzar

els aspectes profunds de cadascuna de les personalitats de la classe, fomentar unes determinades formes de treballar que havien de sentar les bases per a futurs aprenentatges i una imatge sobre el coneixement que fos diferent de la que sovint ven l'escola.

Però no havia comprès que al mobilitzar tot això, al desplegar totes les facetes d'aquest projecte ambiciós sobre la persona, estava reactualitzant moltes de les vivències que s'havien acumulat al llarg dels anys i que el que ara cercaven, amb les seves manifestacions agressives, rebels, malcarades, eren pistes, indicis, seguretats, de que jo estava jugant net, sincerament, i seria capaç de suportar, de fer-me contenidor del seu dolor, de la seva pròpia inseguretat, i d'aquesta manera poder començar a reconstruir aspectes de la seva vida que estaven excessivament desestructurats o que havien sigut mal viscuts, molts d'ells, la majoria, vinculats als aspectes relacionals i sens dubte als aprenentatges de tot tipus. Si així era possible ells podien descarregar la seva angoixa, disminuir-la, aprofitar l'avinentsa per fer noves passes i a la vegada instaurar un nou punt de confiança en els adults que futurament els haurien d'acompanyar.

Tot el que havia estat fent tenia un sentit, i un sentit correcte. El que calia, i el que caldrà en el futur, és que sàpiga desplegar tot això en un projecte que no sigui d'expectatives sinó d'acoblaments, que es vagi estructurant sobre la marxa, en funció de les necessitats i de les respostes de cadascuna de les individualitats de la classe, quelcom que està clar en qualsevol tractat de psicopedagogia, que tots hem fet servir com a bandera de la nostra manera de treballar, però que un cop més posa de manifest que els processos d'aprenentatge són complexos i sovint imprevisibles, i que la generalització, a tots els nivells, és complicada i molt dependent dels contextos i les circumstàncies. Una lliçó múltiple que espero em serveixi en el futur tant per a mi mateix com pel meu treball d'educador.

Algunes altres dades significatives

Penso que per afavorir una mica més la comprensió de les dificultats amb les que em vaig trobar, sobretot, torno a repetir, durant aquest segon curs, val la pena que expliciti alguns elements que em sembla poden haver sigut significatius.

En el meu disseny de l'organització de la dinàmica de la classe hi juga un paper molt important la conceptualització i organització de l'espai. Conseqüentment amb això em va semblar que era necessari que els mateixos nans participessin en el disseny i la concreció d'aquesta organització espacial. Això em va portar a organitzar, ja que tenien l'experiència acumulada de cursos anteriors, i la maduresa suficient, que el primer dia de classe es trobessin l'aula completament buida perquè entre tots la omplíssim i la distribuíssim.

La idea era bona, i va funcionar força bé; els petits grups van fer els seus projectes i vàrem seguir un procés molt elaborat. En molts sentits va ser una tasca estimulante però en algun moment he pensat si per aquest grup no va ser un repte massa fort i per tant una mica desestabilitzador per un principi de curs, en el que es suposava una continuïtat en diversos àmbits, respecte el curs anterior, però pel que jo havia anunciat, ja des de finals de l'anterior, alguns canvis que tindrien la seva rellevància, fet que, de per sí, segurament ja havia generat una certa inquietud.

A aquest fet pot ser que se n'hi vagi ajuntar un altre que sens dubte havia de tenir les seves conseqüències. Durant el primer curs havia centrat molt els meus esforços en tots els aspectes relacionals i actitudinals. Això no vol dir, però, que deixés en segon terme els aspectes més procedimentals i conceptuals, en absolut, però crec que els nanos no van sentir una gran pressió en aquest sentit perquè tots tres àmbits estaven prou compaginats i cap d'ells es feia especialment feixuc, mentre la dinàmica de la classe funcionava força bé i les individualitats estaven força potenciades.

Potser durant el segon curs no vaig saber compaginar tan bé aquests tres fronts. Continuava sent fonamental la vessant relacional i comunicativa però possiblement vaig augmentar considerablement la pressió sobre els continguts de les diferents matèries. Aquesta actualització tenia la seva lògica, doncs portaven tot un curs treballant plegats, però podria ser que em deixés portar per les meves expectatives i una certa necessitat de justificar les demandes socials que m'arribaven des de l'exterior, i cap la possibilitat de que apretés una mica massa l'accelerador, sobretot per una part important de la classe.

Vaig continuar tenint en compte la gran diversitat del grup, vaig intentar ajustar-m'hi i crear estructures que permetessin compensar diferents situacions, però això no deuria impedir que hi haguessin sensacions ambivalents al respecte per una part dels nens i nenes. Aquest fet augmentava la inseguretat i afavoria una certa desconfiança, i en molts casos va ser un dels factors que van disminuir, o potser retardar, la consolidació de mesures positives que jo vaig anar desplegant en el moment en que em vaig adonar de que calia fer canvis en la dinàmica de la classe.

També és cert, però, que a partir del segon trimestre d'aquest darrer curs vaig introduir una sèrie de tasques cognitives, lligades a plantejaments de l'avaluació que estàvem treballant al claustre, que van donar uns resultats molt interessants i gratificants per la majoria del grup. Penso que aquestes activitats van deixar molt bon regust i van obrir expectatives agradables de cara a un futur immediat en els processos d'aprenentatge d'aquests nanos. Personalment jo també n'estic molt content de com van anar funcionant.

De totes maneres aquesta reflexió em porta a pensar, un cop més, que realment el plantejament del meu projecte global és realment complex i que per molt a l'aguait que s'estigui, per molt clares que es vegin les idees, no és gens difícil caure en certs paranys de la nostra cultura escolar, com ara el de la suposada importància de la quantitat de continguts que els nens i nenes han d'acabar treballant al llarg d'un període determinat de la seva escolarització, sobretot quan es tracta del final d'una etapa que els situa a les portes d'una de nova, que no serà la mateixa persona la responsable de tirar-la endavant. Al darrera de tot això hi ha molts tòpics i moltes incoherències, però aquí estan i cal contemplar-les per anar afinant cada dia una mica més.

En un altre nivell de coses també em sembla important la sensació que tinc de que el procés de separació amb aquest grup va començar molt aviat i va incorporar dificultats afegides a les que ja s'estaven manifestant. Tots sabem que després d'un recorregut conjunt, sobretot quan es tracta d'un període de dos anys, els grups han de passar per un procés de separació per tal de que no es sentin abandonats de cop i volta i això configuri vivències negatives que poden fer trontollar possibles futures experiències

positives, ja que es guardi un mal record de la dificultat de perdre els referents que s'hagin viscut en altres ocasions. Realment és un fet molt delicat perquè quan no se'ns prepara per aquesta separació ens podem sentir abandonats i fer múltiples suposicions de les raons que han portat a aquest abandó, des de pensar que no ens mereixem aquella relació, o que hem fet alguna cosa malament, fins a moltes altres sensacions i idees inconscients que deixen una desagradable empremta. I tot això va molt lligat a les primeres vivències afectives i relacionals de la nostra existència, en funció de com s'han donat les primeres situacions de separació amb la mare, per exemple.

Crec que amb el grup amb el que treballava, després d'un aprofundiment tan significatiu en les relacions i una personalització important amb cadascuna de les seves individualitats, és possible que aquest procés de separació es comencés a donar força aviat pel supòsit, per la sensació, de que ben aviat tot allò podia quedar en no res i aleshores sentir-se massa desprotegits. Afortunadament ja era força conscient de la necessitat de fer aquest treball de presa de distància i, encara que potser una mica tard, per aquest adelantament en els fets, vaig plantejar algunes activitats que podien beneficiar-lo.

Concretament vàrem estar treballant respecte les expectatives que tenien dels seus futurs estudis i professió, i crec que la forma tan positivitzadora en com ho vàrem fer els hi va obrir una porta d'expectatives, com una continuació del seu camí personal a curt i llarg termini, que assegurava la permanència de les adquisicions i valors del present. Els nanos van disfrutar molt amb aquesta tasca i, al meu entendre, els hi va deixar molt bon regust. També estic convençut de que els va tranquil·litzar i els hi va donar prou confiança en sí mateixos i en el seu futur com per poder acceptar que la separació del grup com a unitat que s'havia establert amb la relació amb mi era un fet més o menys imminent, i per altra banda necessari. Va ser un plaer poder veure reflexat en els seus somnis molts dels aspectes de la seva realitat i dels seus desitjos i tenir l'oportunitat d'encoratjar-los, realista i sincerament, respecte les seves possibilitats d'aconseguir-los.

Finalment voldria comentar també un fet que per a mi ha estat d'una gran importància i que imagino que haurà tingut les seves repercussions en la meua tasca amb aquest grup de nens i nenes. Jo venia de treballar, dins de la mateixa escola, amb un equip, de parvulari i cicle inicial, molt cohesionat i amb el que havíem realitzat moltes tasques de renovació pedagògica, entre d'altres coses perquè havíem dedicat molt de temps a reflexionar sobre la nostra pràctica. Utilitzàvem un llenguatge comú perquè l'havíem anat desenvolupant conjuntament, teníem una mirada psicopedagògica similar perquè havíem seguit processos de formació paral·lels.

Al canviar de cicle, tenint en compte aquesta trajectòria anterior, a més a més de que acabava de realitzar un procés de formació de mestres molt intensa i amb uns resultats altament gratificants, encara que jo no sigui la persona més adequada per comentar-ho, em vaig trobar en una posició força complicada. Per una banda l'equip de cicle mig, i de cicle intermig, que s'inaugurava justament aquell mateix any, no tenia la mateixa trajectòria del de parvulari i cicle inicial, i per una altra, per raons respectabilíssimes, ja que cadascú té la llibertat d'actuar segons els seus propis criteris sempre i quan respecti una sèrie de mínims a nivell de claustre i a nivell de la seva pròpia professionalitat, la qual cosa està més que assumida pels

seus membres, el projecte que vaig presentar al cicle perquè fos estudiat de cara a la seva possible realització no va ser considerat oportú en aquells moments i per tant es va desestimar.

Jo em vaig trobar sol i aquesta soledat m'ha acompanyat al llarg d'aquests dos cursos. Això no vol dir, i espero que mai s'interpreti així, que la meua soledat fos culpa de la resta de l'equip, perquè no seria ni cert ni just de cara als meus companys i companyes, als que respecto moltíssim i amb els que m'hi sento força bé, i dels que penso que fan una feina interessant en un medi que els hi és força advers. La meua soledat radicava en la impossibilitat de trobar persones el suficientment properes a la meua realitat que em poguessin fer miralls i recomanacions en els moments en que més ho vaig necessitar. Sens dubte no vaig saber establir els canals oportuns amb la resta de l'equip perquè segurament estava massa centrat amb el meu propi projecte i no vaig ser prou flexible.

El vaig desenvolupar malgrat tot, malgrat totes les dificultats, que van ser moltes, el meu macroprojecte reduït en una microestructura, la qual cosa encara el feia més complex. I les dificultats potser em van impedir saber-me situar en la posició adequada davant dels meus companys i companyes. Certament la cosa no era gens fàcil, i el fet és que realment em vaig sentir sol, i que encara que accepti la meua responsabilitat això no treu que sigui una sensació francament desagradable que espero que no es torni a repetir mai més. Tot plegat no em va ajudar a millorar la meua relació amb el grup classe en moments que potser m'hagués sigut molt necessari.

Darreres reflexions

Els comentaris fets anteriorment ens situen en una dimensió de la nostra feina que resulta difícil d'assumir. Com podem els i les mestres carregar amb la responsabilitat que comporta saber donar la resposta adequada a la gran quantitat de miralls que ens arriben dels nanos quan la nostra formació no s'ajusta a això i quan la demanda social no entra en aquesta direcció. La resposta no hi és, ni tan sols se si és lícit plantejar-se la necessitat de donar aquest tractament a la tasca escolar. Avui per avui per a mi significa un repte, un interès, una associació entre la meua idea d'educador i la seva aplicació pràctica. És possible que per moltes altres persones no sigui així, és possible que d'altres ho trobin injust o intolerable. Penso que totes les formes de veure-ho i entendre-ho són correctes, però jo sento la certitud de que l'aprenentatge no es pot dissociar de les emocions i les vivències profundes de la persona, és més, crec que aquell segueix unes direccions determinades en funció d'aquestes i per tant no les puc obviar en la meua pràctica.

És més, me n'adono que al entrar en aquesta dimensió jo formo part del propi procés d'aprenentatge perquè cada dia em posiciono davant de situacions noves que m'obliguen a fer reactualitzacions de les meves rutines, mobilitzant la meua pròpia emocionalitat.

Malgrat les incerteses tota aquesta reflexió ens dona pistes que ens poden ser vàlides. Pistes de cara a una possible manera d'intervenir a l'aula, pistes respecte el tipus de formació que ens cal, donat que es posa en evidència que tenim molts aspectes que cal polir i fins i tot encetar. No podem, des d'aquesta perspectiva, conformar-nos amb un formació que vagi dirigida exclusivament als aspectes conceptuals, i fins i tot didàctics, no, ens cal una formació que també tingui presents els aspectes afectius i

personals, perquè puguem viure en nosaltres mateixos i mateixes certs tipus de reactualitzacions per les que passen quotidianament els nens i nenes de les nostres classes. Un concepte, fins i tot una didàctica, poden quedar en un no res si no van acompanyades, si no van embolicades, de la contextualització relacional i afectiva ajustada a cada moment.

Pistes, també, de cara a entendre una mica més que vol dir aprendre, tot acceptant que no són només els nans els que aprenen sinó que ho fem tots els que d'una manera o altra participem del fet educatiu. De ben segur la majoria de nosaltres no vàrem escollir la nostra professió a l'atzar, encara que pugui donar-se el cas de que mai ens ho haguem plantejat. Però és difícil obviar que en la configuració general de la nostra tasca hi ha un sentiment arrelat que va molt associat a la idea de "donar". Donem coneixements, donem recolzament, donem temps i esforços, però potser caldria completar aquest verb unidireccional amb un tàndem més satisfactori com el de "poder donar i saber rebre". Aquesta hauria de ser una de les grans conquestes de la nostra feina i sens dubte hauria de ser una de les fites que caldria que es marqués la Reforma si realment s'accepta la idea de que hi ha d'haver un canvi de rol de l'adult en el sistema escolar.

No voldria passar per alt un fet que he anomenat abans que feia referència a que la dificultat que vaig apreciar amb la meva relació amb alguns dels nens i nenes de la classe es va instaurar també en una petita part de les seves famílies. Ja comentava al principi d'aquest escrit que la meua manera d'entendre la relació amb els pares i mares estava marcada per un segell molt especial, penso que fora del que és habitual, encara que en aquests dos cursos les coses no van funcionar com jo esperava. No es fa massa difícil imaginar que si, per la meua manera d'actuar alguns nens i nenes es van sentir agobiats, excessivament pressionats, a la vegada que, al menys durant una part del segon curs, desprotegits perquè jo no vaig saber llegir les seves demandes i ajustar-m'hi amb la suficient comprensió dels fets, doncs és fàcil suposar que amb algunes de les famílies m'hagués passat alguna cosa semblant.

Revisant ara la quantitat d'informació que els hi vaig donar, tant a nivell de notes informatives generals de curs o específiques d'activitats, els informes personals dels seus fills i filles, recordant el sistema organitzatiu que havia desplegat, pensant que això facilitaria les coses, quan potser la seva complexitat es feia massa aclaparadora per algunes d'aquestes famílies, que no cal que comentis en quines circumstàncies socials, culturals i econòmiques solen viure, entre altres factors que podríem destacar, potser, no cal menysprear aquesta possibilitat, el fet de donar-los un model d'adult, sobretot d'imatge de persona educadora, que te cura de les persones en totes les seves vessants, fos difícilment digerible per algunes d'elles, tot i que al darrera, evidentment, no hi havia cap mala intenció ni desig per part meua de provocar aquest o aquests possibles dolors.

Doncs bé, me n'adono que vaig posar la directa i que, malgrat les entrevistes personals, malgrat la traducció dels documents a la llengua familiar perquè tothom tingués accés a la informació, tasca que realment m'ha portat moltes hores de treball, malgrat la bona voluntat i els diferents esforços que vaig fer per paliar aquestes possibilitats, segurament em va faltar realisme, encara que potser seria més adequat parlar de falta d'ajust, és a dir, en una paraula, i tornant a aspectes comentats

anteriorment, em va faltar obrir el meu projecte, les meves expectatives, a les diferents circumstàncies de cadascun d'aquests conjunts familiars amb els que em relacionava.

Sens dubte això m'hagués comportat més feina per una part, però per una altra jo hagués pogut disminuir les meves perspectives en alguns altres camps de la meva activitat docent i la cosa hagués pogut quedar compensada. Afortunadament, i en alguns casos gràcies a la col.laboració d'una companya de l'escola que en aquests moments feia la funció de la direcció, totes les situacions que s'havien enrairit van acabar clarificant-se, encara que no solucionant-se perquè això implicaria canvis que aquestes famílies no estan en el punt d'assumir. Si més no, la meva sensació general, tant en aquests casos com en els dels nens i nenes que no s'havien acabat de trobar bé en alguns moments del segon curs, és de força tranquil.litat i, sobretot d'optimisme perquè me n'adono que tinc moltes pistes per poder evolucionar.

En un cert moment de la primera part d'aquest document vaig escriure una frase que potser va semblar una mica lapidària i que abans de tancar-lo m'agradaria clarificar. Deia que amb el desplegament del conjunt d'activitats de comunicació i relació que havia portat a terme amb el grup classe i amb cadascun dels nens i nenes, els havia arribat a conèixer molt profundament i que això, en comptes de ser un avantatge a vegades podia ser un inconvenient.

Aquesta sensació podria tenir els seus orígens en el fet de que moltes vegades, per molt que coneixis a un nen o una nena, la qual cosa vol dir conèixer-li les seves característiques personals, els seus interessos, les seves limitacions, també la seva realitat familiar, les seves expectatives conjuntes futures i, en un cert nivell, encara que sembli una mica agosarat poder-ho pensar, les seves possibilitats futures en funció del conjunt d'aquests elements, encara que en el fons soc un defensor de les possibilitats quasi bé ilimitades de poder canviar-les, doncs sembla que les teves possibilitats d'actuació siguin molt limitades perquè, sovint, les passes endavant que es donen després de molts esforços a la classe, quan els nanos tornen a casa seva i reemprenen les rutines diàries, i ja no parlem dels caps de setmana i en major grau les vacances, d'alguna manera sembla que tornen a descaminar el que s'havia començat i gairebé es queden en el punt on havien iniciat el camí.

Tot i que estic fent una exageració de la situació, que de totes maneres no es pot generalitzar, és cert que aquest és un dels nostres desconsols professionals més arraigats. No podem obviar aquest vint-i-cinc per cent d'influència educativa de l'escola davant d'un setanta-cinc que es reparteixen la família i els mitjans de comunicació, i ja no m'atreviria a dir quina d'aquestes dues segones influències s'emporta la part més gran. **Ara bé, també m'agradaria acabar aquest escrit dient que, malgrat tot, malgrat la "complexitat" de la tasca en la que estem immersos, malgrat la "complexitat" de les estratègies que caldrà cercar i desenvolupar per poder-la atendre convenientment, i la inherent "utopia" que pot significar casar això amb les nostres limitacions i desconeixences, es va configurant dins meu una imatge de la meva funció educadora en la que hi pren molta més rellevància aquest coneixement profund dels nanos que no pas el seu contrari, que es podria resumir en no veure per no sentir, no veure la magnitud de les diferents realitats per no patir el dolor que pot significar no poder-les abastar.**

Caldrà que, amb tot això, amb aquest conjunt de coneixences, amb aquest conjunt de reflexions, i no cal amagar-ho, aquest paquet de dubtes que encara m'aclaparen, vagi cercant noves maneres d'ajustar-me, noves maneres d'intervenir, aplicant tota la saviduria i coneixements que he anat elaborant, que deu ni do el pes que comencen a tenir, sense deixar-me aclaparar ni arrossegar per la seguretat i satisfacció que en pot proporcionar un projecte i unes expectatives elaborades excessivament a priori, ja que en el fons aquest tipus de lastre assegurador l'únic que a la llarga provoca és la ceguesa prematura i l'immobilisme.

Carles Parellada Enrich
Tarradelles (Avià), 20 d'Agost de 1994

Bibliografia suggerida

"L'experiència emocional d'ensenyar i aprendre"

I. Salzberger, G. Henry, E. Osborne
Estudis Rosa Sensat, Edicions 62

"Els infants que es perden en el bosc"

Andrea Canevaro
Editorial Eumo

"El proceso de convertirse en persona"

Carl Rogers
Ediciones Paidós

"Simbologia del movimiento"

A. Lapierre i B. Aucouturier
Editorial Científico-Médica

"Técnicas de grupo para educadores"

Manuel Pallarés
Publicaciones ICCE